

Interpellation IP 8/2024 rd

Antti Kaikkonen cent m.fl.

Interpellation om att rädda social- och hälsovårdstjänsterna

Till riksdagen

Denna interpellation är ett rop på hjälp för de närtjänster inom social- och hälsovården som människorna behöver. Ett rop på hjälp för dem som inte har råd med privatläkare eller frivillig sjukförsäkring eller tillgång till företagshälsovårdstjänster. För alla människor, eftersom alla har rätt till ett gott liv, från en trygg barndom till en värdig ålderdom.

Regeringen skrotar genom sin politik de närtjänster inom social- och hälsovården som människorna behöver. Genom sin likgiltighet raserar regeringen social- och hälsovårdsreformen. I ett läge där välfärdsområdena behöver flexibilitet och stöd för sitt reformarbete är regeringens svar att skära ner finansieringen av välfärdsområdena. Under ledning av finansministeriet skärps den ekonomiska styrningen av välfärdsområdena ytterligare, och det blir allt svårare för välfärdsområdena att rekrytera yrkesutbildade personer och hålla kvar dem då regeringen samtidigt ökar den offentliga finansieringen till privata läkarfirmor.

På grund av regeringens kortsiktiga politik ökar människornas oro över social- och hälsovårdstjänsterna runtom i landet. De som arbetar inom social- och hälsovården oroar sig också för sitt jobb, för sin ekonomi och för hur de ska orka. Högklassiga tjänster förutsätter välmående anställda.

Syftet med social- och hälsovårdsreformen är att trygga de offentliga social- och hälsovårdstjänsterna genom att stärka närtjänsterna på basnivå. Samtidigt som det i Finland råder brist på yrkeskunniga social- och hälsovårdsarbetare tvingar regeringen genom nedskärningar välfärdsområdena att inleda omställningsförhandlingar och riva upp avtal också med små lokala tjänsteproducenter. Välfärdsområdena tvingas under stor brådska köra ned närtjänsterna — allt från hälsostationer och vårdhem till sjukhusens jourverksamhet. Regeringens nedskärningspolitik äventyrar också universitetssjukhusens och centralsjukhusens verksamhet.

Det är helt förståeligt att folk är oroliga. Kommer vi att få vård, och får våra närstående vård, nära hemmet och nära sina anhöriga, när de åldras och krafterna sinar? Vårdköerna blir längre, sjukskötar- och läkartjänsterna flyr bortom horisonten, de förebyggande tjänsterna körs ned och de äldre transporterats till vård oskäligt långt, upp till hundratals kilometer från sina hem.

Regeringen har inte tagit människornas nöd och oro på allvar. Den har bara dolt sin egen likgiltighet och gjort social- och hälsovårdstjänsterna till ett politiskt slagträ. Vi borde tillsammans förbättra social- och hälsovårdstjänsterna, men regeringen skjuter ansvaret för den svåra situationen på välfärdsområdenas beslutsfattare och den förra regeringen.

Interpellation IP 8/2024 rd

Regering, ledd av Samlingspartiet och Sannfinländarna, har lovat att basera sina beslut på fakta och att använda skattebetalarnas pengar förnuftigt. Det löftet har visat sig vara tomt prat. Regeringen har inte lyssnat till bland annat de sakkunnigas synpunkter eller tagit till sig den utredning (EÅ 17/2024 rd) som riksdagens finansutskott låtit göra om orsakerna till kostnadsökningen och underskotten inom social- och hälsovården. I motsats till vad regeringspartierna hävdar har ingen av de sakkunniga som finansutskottet hört sagt att det är social- och hälsovårdsreformen som är orsaken till välfärdsområdenas ekonomiska svårigheter. Tvärtom skulle trycket på att höja den kommunala förvärvsinkomstbeskattningen ha varit betydande, rentav cirka två procentenheter, utan social- och hälsovårdsreformen.

Under ett och ett halvt år har regeringen under ledning av Samlingspartiet och Sannfinländarna fattat beslut och gjort lagändringar enbart om nedskärningar och försämringar i de offentliga social- och hälsovårdstjänsterna, påtvingade höjningar av kundavgifterna inom de offentliga social- och hälsovårdstjänsterna och överföring av styrningsbehörigheten inom social- och hälsovården från social- och hälsovårdsministeriet till finansministeriet. Regeringen åtgärdar inte de rådande problemen, såsom de stigande kostnaderna och räntenivån, bristen på arbetstagare inom social- och hälsovården och stafettläkarfirmornas skrupelfria ockerarvoden. Lagen om välfärdsområdenas finansiering måste ses över på något annat sätt än genom att finansieringen av social- och hälsovårdstjänsterna skärs ned.

Regeringens social- och hälsovårdspolitik är också inkonsekvent och ett resursslöseri. Regeringen har beslutat att minska finansieringen av de offentliga social- och hälsovårdstjänsterna, men har samtidigt höjt FPA-ersättningarna för privatläkarbesök med hundratals miljoner euro. Enligt en utredning som FPA:s forskare publicerade den 3 september 2024 har man hittills inte kunnat förkorta vårdköerna med tilläggsanslagen, utan de extra pengarna har i sin helhet hamnat i fickorna hos privatläkarjättarnas ägare. Nu har regeringen beslutat att dela ut mer FPA-pengar till privata läkarstationer, denna gång med ett löfte till personer över 65 år om snabb tillgång till privatläkare och med en självrisk som motsvarar klientavgiften inom den offentliga hälso- och sjukvården. Regeringen har inte kunnat uppge vilka slag av tjänster och undersökningar de skulle få. Också sakkunniga har påpekat detta.

Alla som behöver offentliga social- och hälsovårdstjänster drabbas däremot av regeringens stora påtvingade avgiftshöjningar inom social- och hälsovården. I Finland är avgifterna redan nu höga jämfört med de övriga nordiska länderna.

Regeringen kommer att införa en ännu strängare ekonomisk styrning av Lapplands, Mellersta Finlands, Egentliga Tavastlands, Satakunta, Östra Nylands samt Vanda och Kervo välfärdsområden. Den minskar efterhandsfinansieringen för varje välfärdsområde från och med 2026. I motsats till vad regeringen påstår kommer den inte att öka finansieringen av välfärdsområdena med en enda euro. Nästa års höjning av finansieringen är en justering av finansieringen för 2023 i efterhand samt en lagstadgad indexhöjning.

Institutet för hälsa och välfärd konstaterade utifrån sakkunnigbedömningar att anpassningstiden för välfärdsområdenas ekonomi är för snäv och att det trots förändringsprogrammen är realistiskt att endast ett fåtal områden lyckas balansera ekonomin före utgången av 2026. Statsminister Or-

Interpellation IP 8/2024 rd

pos regering struntar i dessa fakta och tänker inte förlänga den tid under vilken underskottet kan täckas.

Otillräcklig finansiering för välfärdsområdena, de snabba besparingar som regeringen kräver av välfärdsområdena och oskälig reglering av verksamheten har lett till en situation där välfärdsområdena brottas med gamla strukturer och tvingas söka snabba besparingar. Det är då inte möjligt att dämpa utgiftsökningen genom att stärka närtjänsterna. Om tidsplanen är alltför stram kan besparingar göras endast genom att försvaga de närtjänster som människorna behöver. Det blir i slutändan mycket dyrt, i såväl mänskligt som ekonomiskt hänseende.

En kontrollerad översyn av social- och hälsovårdstjänsterna förutsätter ett smidigt samarbete mellan regeringen och välfärdsområdena, en korrekt lägesbild och ett erkännande av fakta. Regeringen ansvarar också för att välfärdsområdena har arbetsro och för att beslut om reformerna kan fattas och reformerna genomföras på ett kontrollerat sätt. Det är ännu inte för sent, men det är hög tid för regeringen att rätta till sin felaktiga attityd till de offentliga social- och hälsovårdstjänsterna.

Regeringen har själv konstaterat att statskulden inte kan vändas nedåt på ett ögonblick. Detsamma gäller balanseringen av ekonomin i välfärdsområdena. I arbetet med att reformera social- och hälsovårdstjänsterna måste blicken vara inriktad på 2030-talets behov. Den statliga styrningen bör inte skärpas ytterligare. Välfärdsområdena måste ha tillräckligt stor självständig beslutanderätt när det gäller att möta invånarnas servicebehov. I stället för en stram resursstyrning måste välfärdsområdena ges en genuin möjlighet att utveckla social- och hälsovårdstjänsterna och trygga kontinuiteten i vården med utgångspunkt i människornas servicebehov.

På grundval av det ovanstående och med hänvisning till 43 § i Finlands grundlag framställer vi följande interpellation till den behöriga ministern:

Hur säkerställer regeringen att alla finländare får grundlagsenliga social- och hälsovårdstjänster i ett läge där regeringen avsevärt skär ner finansieringen av social- och hälsovårdstjänsterna och avsevärt ökar FPA-ersättningarna för privatläkarbesök,

hur tänker regeringen styra och uppmuntra välfärdsområdena att stärka basservicen inom social- och hälsovården i ett läge där regeringens anslagsnedskärningar har lett till att välfärdsområdena gör panikartade besparingar i närservicen,

varför har regeringen inte för avsikt att ge välfärdsområdena flexibilitet i fråga om tiden för täckande av underskott, så att de inte av rädsla för det så kallade utvärderingsförfarandet eller annan ekonomisk styrning tvingas till besparingar inom social- och hälsovårdstjänsterna på basnivå som på längre sikt blir dyra,

hur tänker regeringen trygga social- och hälsovårdstjänsterna också för låginkomsttagare efter de mycket stora höjningarna av kundavgifterna,

tänker regeringen överföra ansvaret för resekostnadsersättningarna från FPA till välfärdsområdena,

Interpellation IP 8/2024 rd

hur och när tänker regeringen införa en yrkesutövarmodell,

vad tänker regeringen göra åt de oskäligt höga kostnaderna för inhyrd arbetskraft,

hur tänker regeringen i fortsättningen trygga tillgången på yrkeskunnig social- och hälsovårdspersonal?

hur motiverar regeringen överföringen av styrningsbehörigheten för social- och hälsovårdstjänsterna från social- och hälsovårdsministeriet till finansministeriet och

när kommer regeringen att sluta sprida falska påståenden om social- och hälsovårdsreformen och börja stödja välfärdsområdena i arbetet med att reformera närtjänsterna och basserVICEN?

Helsingfors 12.11.2024

Antti Kaikkonen cent
Petri Honkonen cent
Hannu Hoskonen cent
Eeva Kalli cent
Vesa Kallio cent
Anne Kalmari cent
Hilkka Kemppi cent
Tuomas Kettunen cent
Hanna Kosonen cent
Antti Kurvinen cent
Mika Lintilä cent
Markus Lohi cent
Hanna-Leena Mattila cent
Timo Mehtälä cent
Olga Oinas-Panuma cent
Jouni Ovaska cent
Mika Riipi cent
Hanna Räsänen cent
Annika Saarikko cent
Mikko Savola cent
Markku Siponen cent
Eerikki Viljanen cent
Harry Harkimo liik